

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Можайская средняя общеобразовательная школа»

«Рассмотрено» на заседании МО учителей начальных классов Протокол № <u>1</u> от « <u>19</u> » <u>августа</u> 2024 г. руководитель МО <u>Ганжурова Д.С.</u>	«Согласовано» заместитель директора по НМР <u>Ганжурова Д.С.</u> /Ганжурова Д.С./ « <u>30</u> » <u>августа</u> 2024 г.	«Утверждаю» Приказ № <u>12</u> от « <u>02</u> » <u>09</u> 2024 г. директор МБОУ «МСОШ» <u>Цыбиков Э.Б.</u>
---	---	---

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по литературному чтению на родном (бурятском) языке
(указать предмет, курс, модуль)

Класс 3

Количество часов в год 68

Учитель: Чимитова Э.Д.

Можайка
2024

Тайлбари бэшэг

Энэ программа С.Ц. Содномов, Ж.Ц. Эрдынеева «Литературна уншалга» үндэһэн буряад хургуулийн 3-дахи ангин литературна уншалгын ном дээрэ үнэдэһэлэн, түрэлхи литература үзэхэ, эхин хургуулийн 3-дахи ангида зорюулагдаһан программа болоно.

Тус ном соо оруулагдаһан уран зохёолнууд, аман зохёонууд бага наһанай хурагшадай хүгжэлтын психологическа онсо өөрэ зүйлнуудые, тэдэнэй оршон байдалые эзэмдэн ойлгохо эрмэлзэл, ухаан бодолой, мэдэрэлэй хүгжэлтэ хараадаа абан зохёогдоһон.

3-дахи ангида литературна уншалгын үзэлгын зорилгонууд:

- хурагшадые уран зохёол абьяастайгаар уншаха дуратай, тодорхойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабариинь хүгжэхэ, уншаһан зохёолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр элирүүлэн ойлгодог, хонирходог болгохоһоо гадна, хурагшадай зохёол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудые бүридүүлхэ, түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болгохо гэхэн зорилгонуудые табина. Мүн уншажа байһан зохёолойноо уран хайханайнь, хэлэнэйнь онсо шэнжые ойлгохо, хурагшадай дадал дүршэлые бүрилдүүлхэ, хүгжөөхэ болоно.

- метапредметнэ шэглэлтэй шадабари бүридхэлгэ. Энэ зорилго хүүлэй жэлнүүдтэ аргагүй хэрэгтэйдэ тоологдодог болоо. Мүнөө үсын хуралсалай ябасада оруулагдажа байһан федеральна стандарттай холбоотой. Тэрээн соо эхин классай багша бүхэн «универсальные учебные действия» гэжэ шадабари хүгжөөхэ тусхай программатай байха гээд эрилтэ табигдана.

Энээнһээ дулдыдан, литературна уншалгын программын шухала зорилгонууд:

- ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһэ хууриие гүнзэгыгөөр бата бэхээр үгэхэ;
- хурагшадые Буряад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;
- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлээ хэрэглүүлжэ хургаха;
- арадайнгаа түүхэ, аман зохоолынь баялиг, ёһо заншал, соел болосорол – эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниие хургажа, хүгжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэһэтэ яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүридүүлхэ.

Тус программа буряад хэлэнэй, тэрэниие шэнжэлдэг эрдэм ухаанай хүгжэлтые хараадаа абан, Россин эрдэм хуралсалай түсэбые баримталан, мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг программын үндэһөөр «Литературна уншалгын» стандартта тааруулан, туршалгын программа зохоогдобо.

Хуралсалай материал 4 четвертьдэ хубаагданхай. Хэшээлнүүд недельдэ 2 саг соо үнгэргэгдэхэ, жэлдээ 68 сагай туршада бэелүүлэгдэхэ.

“Литературна уншалга” гэхэн номой дотоо удхань

Хурагадай жэнхэни буряад хэлээ үзэхэ эрмэлзэл, хонирхол, тэдэнэй ухаан бодол хүгжөөхэ зорилготойгоор “Амар сай, буряад хэлэн!” гэхэн халбари сооо буряад хэлэн тухай зохёолнууд оруулагданхай. Ямаршые хүн дүрбэн хүгэдэхэ юумэтэй байха ёһотой юм: эхэ орон, арад зон, ном худар, түрэлхи нангин хэлэн. Эдэ дүрбэн зүйл бага наһанай хурагшадта зохидоор ойлгуулхын тула мэдээжэ уран зохёолшод Д-Н. Халхаровой, Ш-Х. Базарсадаевагай, Э. Дугаровой, Д. Ошоровой зохёолнуудые уншуулжа. Сэдьхэл зүрхэндэнь шэнгүүлжэ, ухаан бодолыень сэсэглүүлэн амидаржа байһан арад зонооо, бууралхан тоонто нютагаа нангинаар сахижа, гамнажа ябаха өөрын үндэһэн сэдьхэлтэгээр хүмүүжэлхэ болоно.

Ном дотор арбан нэгэн халбаринууд үгтэбэ. Тон шэнэ юумэн гэхэдэ, номой хүүлшын хуудануудта толи үгтэбэ.

Заншалта ёһороо буряад арадай аман зохёолһоо, хүүгэдэй буряад уран зохёолһоо бүтээлнүүд оруулагданхай.

3-дахи ангин түрэлхи хэлэнэй программа бүлэг темэнүүд:

1. Мэндэ амар, хургуули;
2. Амар сайн, буряад хэлэн!;
3. Хэшэгээр баян намар;
4. Түрэхэн минии тоонто;
5. Хүн болохо багаһаа;
6. Үбгэн буурал үбэлнэй;
7. Арадай аман зохёол;

8. Сагаалган-буряад арадай заншалта хайндэр;

9. Айлшан хабар;

10. Уран зохёолшод үхибүүдтэ;

11. Сэсэгтэ зун.

Уран зохёол уншахатайнь хамта хурагшадай литературы теоритой танилсуулха үргэлжэлүүлэгдэхэ. Литературын үгын искусство гэжэ мэдэрэнгээ хурагшад шэнэ мэдэсэнүүдтэй танилсаха: рифмэ, ритм, толгой холболго г.м.

Зохёолнуудай хүүлдэ үгтэһэн даабаринууд хурагшадай литературна хүгжэлтэ онсо үүргэ дүүргэхэ зорилготойгоор зохёогдонхой. Тиихэдээ зарим зохёолнууды зэгрэсүүлэн үзэлгэ, уран зохёолшо бүхэн оршон байгаалие, байдалы өөр өөрынхээрээ хадуун абадаг байһыень анхаруулха гэхэн зорилготой.

Литературна уншалгын гол дотоо улхань дээдэ хэмжээнэй элдэб жанрай уран зохёолнууд болоно. Хурагшадай хонирхол, эрмэлзэл эдэбхижүүлхэ. Ухаан бодол хүгжөөхэ зорилготойгоор “Литературна уншалга” ном соо буряад уран зохёолшодой шүлэгууд, хөөрөөнүүд, баснинууд, буряад арадай аман зохёолой абдарһаа онтохонууд, таабаринууд. Онһон үгэнүүд, жороо үгэнүүд, үрээлнүүд, дуунууд, хошоо үгэнүүд оруулагдаһан байна.

Литературна уншалгын хэшээлдэ хурагшадай аман ба бэшэмэл хэлэ хүгжөөлгөөр хэгдэхэ ажалай гол янзанууд.

Уран зохёолой, литературна уншалга ном соо оруулагдаһан зохёолой хэһэгүүды тодорхойгоор уншалга.

Уран зохёолшоо сээжэлдэһэн хэһэгүүды, шүлэгүүды тодо һонороор, уранаар хэлэлгэ.

Рассказууды, ехэ прозаическа зохёолой хэһэгүүды удхадань дүтэрхыгөөр, тобшоор, шэнжэлэн хөөрэхэһөө гадна, бэшэг дээрэ тэрэнэ найруулан бэшэлгэ. Тиихэдээ байгаалиин үзэгдэл, геройн түхэл шарай, гэр соохи байдал г.м. зураглан хөөрэлгэ ба бэшэлгэ.

Үзэһэн, уншаһан зохёолой удхаар ойлгоһоноо, мэдэхэ болоһон юумээ өөрынгөө үгөөр хөөрэлгэ, зохёолго бэшэлгэ, табигдаһан асуудалда дүүрэн харюу хэлэлгэ, мүн баһа бэшэмэл харюу бэлдэлгэ, литературна герой тухай рассказ зохёожо хөөрэлгэ, тэрэнэ зохёон бэшэлгэ.

Түрэлхи литературы ном соо ороһон багашаг зохёолой текстын удхаар түсэб табилга.

Хараһан, үзэһэн, дуулаһан, мэдэхэ болоһон юумээ уранаар зураглан хөөрэлгэ, рассказ зохёожо туршалга, удхатай онтохоной, рассказай болоод зарим басниин удхаар инсценировка бэшэлгэ.

Уншаһан һонин зохёол, уран зураг, хараһан кино, теле-дамжуулга тухай һанамжаяа хөөрэлгэ. Буряад хэлэнэй хэшээлдэ үргэлжэлүүлэгдэхэ зүйлнүүд

Юрэ хөөрэлгэ, зураглал, һанаһанаа хөөрэлгэ үргэлжэлүүлгэ. Юрын түсэб. Хэлэнэй найруулга һайжаруулалга. Уран зохёолой, хөөрэлдөөнэй, эрдэм ухаанай найруулга. Элдэб юумэ зураглаһан юрэ хөөрэхэн текст удхадань дүтэрхыгөөр хөөрэлгэ, бэшэлгэ. Зураглаһан, юрэ хөөрэхэн.

III классай литературна уншалгын хэшээлдэ хурагшадай мэдэсэ,

шадабариде табигдаха гол эрилтэнүүд

Хурагшад иимэ юумэнүүды мэдэхэ ёһотой:

— Үзэһэн зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрые;

— Үзэһэн зохёолойнгоо гол үйлэнүүды (сюжет), геройнууд, тэдэнэй хоорондох хани харилсаан тухай;

— программаар хараалагдаһан сээжэлдэхэ ёһотой зохёолой хэһэгүүды, шүлэгүүды.

Хурагшад иимэ юумэ хэжэ шадаха ёһотой:

— уран зохёолшын зохёол соогоо бэшэхэн уран зураглалы хөөрөжэ;

— үзэжэ байһан зохёолой гол шухала үйлэнүүды бусад олон юрын үйлэнүүдхэ илгажа;

— зохёол соохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагаание, сагы, тэрэнэй хойшолонгы элирүүлжэ;

— үзэжэ байһан зохёолой хэлэнэй уран аргууды, байгаалиин зураглалнууды текст сооһоо илгажа;

— зохёолой геройдо өөрынь хэһэн хэрэг, үйлэ, хэлэхэн һанал бодолынь баримталан, характеристикэ үгэжэ;

— уран зохёол болон хрестомати соохи текст зүбөөр, тодорхойгоор уншажа;

— сээжэлдэхэн зохёолоо тодоор, уранаар уншажа;

- багашаг эпическэ зохёол болоод ехэ зохёолой хэнэгүүдые тобшоор, удхадань дүтэрхыгөөр, түүбэрилэн найруулан бэшэжэ;
- зохёолой герой тухай хөөрэжэ;
- багахан эпическэ зохёолой удхаар түсэб табижа;
- өөрынгөө дураар уншанан зохёол тухайгаа ханамжаяа, ойлгоһоноо өөрынхээрээ хөөрэжэ;
- уран зураашадай гоё найхан зураг тухай ойлгоһоноо, ханамжаяа хэлэжэ.

Тематическэ түсэблэлгэ

(неделиин 2 саг, жэлдээ 68 саг)

№	Раздел ба хэшээлэй темэ	Саг		Дата	Электронно (цифровой) образовательно ресурс
		саг	к/р п/р		
	Мэндэ амар, хургуули!				
1	Ч-Р. Намжилов “Эрдэм бэлиг – эрхим баян...”, А. Доноев “Нуралсалай хайндэр”, Г. Чимитов “Найн даа, хургуулимнай!”	1		03.09	https://buryadxelen.com/
	Амар сайн, бурайд хэлэн!				
2	Ш-Х. Базарсадаева “Турэлхи хэлэн”, Д-Н. Халхаров “Түрэл буряад хэлэмни”	1		05.09	https://buryadxelen.com/
3	Д. Ошоров “Актриса болохоб”, Э.Дугаров “Түрэл буряад хэлэмни”	1		10.09	https://buryadxelen.com/
	Хэшэгээр баян намар				
4	Г. Дашабылов “Намар”, Ц-Д. Хамаев «Намар», Д. Мадасон «Хуһанай намаа унажа...», Толгой холболго	1		12.09	https://buryadxelen.com/
5	Э.Дугаров “Адха орооһон” Уран уншалга	1		17.09	https://buryadxelen.com/
6	Б. Санжин “Намарай шарай”	1		19.09	https://buryadxelen.com/
	Тэрэһэн минии тоонто				
7	Ц. Номтоев «Тоонто нютаг», Ц-Д. Дондокова «Эхэ орон», Ж. Тумунов «Эхэ оромни»	1		24.09	https://buryadxelen.com/
8	Ц-Б. Бадмаев «Улаан-Удэ», Манай Эхэ орон, В. Цыренов «Минии нютаг»	1		26.09	https://buryadxelen.com/
	Хүн болохо багаһаа				
9	А. Жамбалон “Эдир залуу үетэндэ”	1		01.10	https://buryadxelen.com/
10	Ж.Балданжабон “Хэн зэмэтэйб?”, Э.Дугаров “Хахархай аяга”	1		03.10	https://buryadxelen.com/
11	Ц-Б. Бадмаев «Дондогой зүүдэн»	1		08.10	https://buryadxelen.com/
12	Ц-Б. Бадмаев “Шулуутайн Будамшуу”	1		10.10	https://buryadxelen.com/
13	Д.Цырендашиев «Алтан хараасгай»	1		15.10	https://buryadxelen.com/
14	Э.Манзаров “Эжын энхэрэлые”	1		17.10	https://buryadxelen.com/
15	Б-Б. Намсарайн “Дэбтэрэй гомдол”	1		22.10	https://buryadxelen.com/
16	Ж.Зимин “Хоёр”	1		24.10	https://buryadxelen.com/
	Үбгэн буурал үбэлнай				

17	Н. Дамдинов “Добо дээрэхээ”, Ц-Д. Хамаев “Үбэл”	1		05.11	https://buriyadxelen.com/
18	Б. Санжин “Буга нара”, Г. Чимитов “Үбэлэй үдэр”	1		07.11	
19	Н. Намсарайн “Бэгсэргэ”	1		12.11	
20	Ц-Д. Дондокова “Би мэдэнэб...”	1		14.11	
21	Д.Мадасон “Хадхууртайхан хасуури”	1		19.11	
22	Г. Бадмаева “Балмын баабай”	1		21.11	
23	Проектнэ ажал. Үбэлэй байгали уран зохёолшодой бүтээлнүүдтэ	1	1	26.11	
	Арадай аман зохёол				
24	Шоно, бар, хоёр хултэй хуймэлдөөн.	1		28.11	https://buriyadxelen.com/
25	Тэнэг шоно.	1		03.12	
26	Хуурша хубуун.	1		05.12	
27	Одхон хубуун.	1		10.12	
28	Ерентэй сэсэн Далантай тэнэг хоёр.	1		12.12	
29	Проектнэ ажал	1	1	17.12	
30	Эгэшэ Аленушка ба дүү Иванушка	1		19.12	
31	Үнэгэн юундэ улаан бэ?	1		24.12	
32	Тахья харсага хоёр	1		26.12	
33	Проектнэ ажал. Ондоо арадуудай онтохонууд	1	1	14.01	
34	Таабаринууд	1		16.01	
35	Онъһон үгэнүүд	1		21.01	
36	Проектнэ ажал	1	1	23.01	
	Сагаалган – буряа арадай заншалта һайндэр				
37	Э. Дугаров “Сагаан нарын шэнээр...”, Сагаалган тухай	1		28.01	https://buriyadxelen.com/
38	Ш. Нимбуев “Угтамжын дуун”, “Сагаалганай ёһо заншалнууд	1		30.01	https://buriyadxelen.com/
39	Д.Цынгугева “Уг гарбалта ууган буряад араднай”. Сагаалганай ёһо заншалнууд	1		04.02	https://buriyadxelen.com/
40	Проект. Сагаалган – буряад арадай заншалта һайндэр. Сагаалган тухай шүлэгүүдэй баглаа. Уран уншалга.	1	1	06.02	https://buriyadxelen.com/
41	Табан хушуун мал тухай. Д.Жамбалын “Табан хушуун малай зүһэ”	1		11.02	https://buriyadxelen.com/
42	Ц-Д. Дондогой «Шагай», Э. Дугаров “Шагайнууд”	1		13.02	https://buriyadxelen.com/
	Айлшан хабар				
43	А. Жамбалон “Айлшан хабар”, Ц-Д. Хамаев Ц-Д. Хамаев “Хабар”	1		18.02	https://buriyadxelen.com/
44	Д-Р. Намжилон “Хабарай саг”	1		20.02	
45	Б. Санжин “Амитад яжа хабарые угтанаб”	1		25.02	
46	Уургайгаа хайшан гэжэ түхээрдэг бэ?	1		27.02	
47	Ц-Д. Дондокова “Би мэдэнэб,,”	1		04.03	
48	Г. Чимитов “Үбгэн”	1		11.03	
49	Проектнэ ажал. Хабарай байгаали уран зохёолшодой бүтээлнүүдтэ	1	1	13.03	
	Уран зохёолшод үхибүүдтэ				
50	Х.Н. Намсараев “Жэогэмэлэй дуун”	1		18.03	https://buriyadxelen.com/

51-53	Литературна онтохон. Б.Д. Абидуев “Шаалай Шаанай хоёр”	3		20.03 25.03 27.03	
54	Ж.А. Зимин “Хайшан гээд космонавт болох юм?”	1		01.04	
55	Ц-Д. Дондокова “Хаан Хуша”	1		03.04	
56	Э.Ч. Дугаров Жэргэмэл	1		08.04	
57	Ш.Н. Нимбуев . Эбтэй наа хүсэтэй (басни)	1		10.04	
58	Ц.Н. Номтоев Ногоон кружка	1		15.04	
	Сэсэгтэ зун				
59	Ц-Д. Хамаев. Зун.	1		17.04	https://buriyadxelen.com/
60	Д.Улзытуев. «Амар сайн...	1		22.04	
61	Б.Санжин. Далайн захата	1		24.04	
62	Д. Улзытуев. Бороохон	1		29.04	
63	Д.Улзытуев. Уһанай гомдол	1		06.05	
64	Б. Бальжинимаев “Лагерьта” уран уншалга.	1		08.05	
65	Д. Дамбаева. Сэсэг	1		13.05	
68	Проектнэ ажал	3	3	15.05 20.05 22.05	
		68			

Хэрэглэгдэһэн һуралсалай методическа хүсэд суглуулбари

1. Содномов С.Ц, Ж.Ц. Эрдынеева. Литературна уншалга: Үндэһэн буряад хургуулийн 3-дахи класста уншаха ном:-Улаан-Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2019.

2. Дылыкова Р.С. Буряад хургуулийн программанууд.. 1-4 классуд. Улаан-Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2013 он

Хэрэглэгдэһэн литература

1. С.Ц. Содномов. Методическа дуралдалнууд. Литературна уншалга. 3 класс. Улаан-Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2019 он

2. С.Ц. Содномов. Литературна уншалга. Буряад хургуулийн гурбадахи классай программа. Улаан-Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2005 он.

Электронно цифровой ресурс

1. Буряад хэлэнэй сахим һураха бэшэг. Электронный учебник бурятского языка.
<https://buriyadxelen.com/backend/web/burlang/default/teacher-experience?id=107>